

Elektroninės prekybos iš trečiųjų šalių poveikio Lietuvos mažmeninės prekybos sektoriui ir valstybės biudžeto pajamoms tyrimas

2020 m. birželio 18 d.

Tyrimo tikslas ir objektas

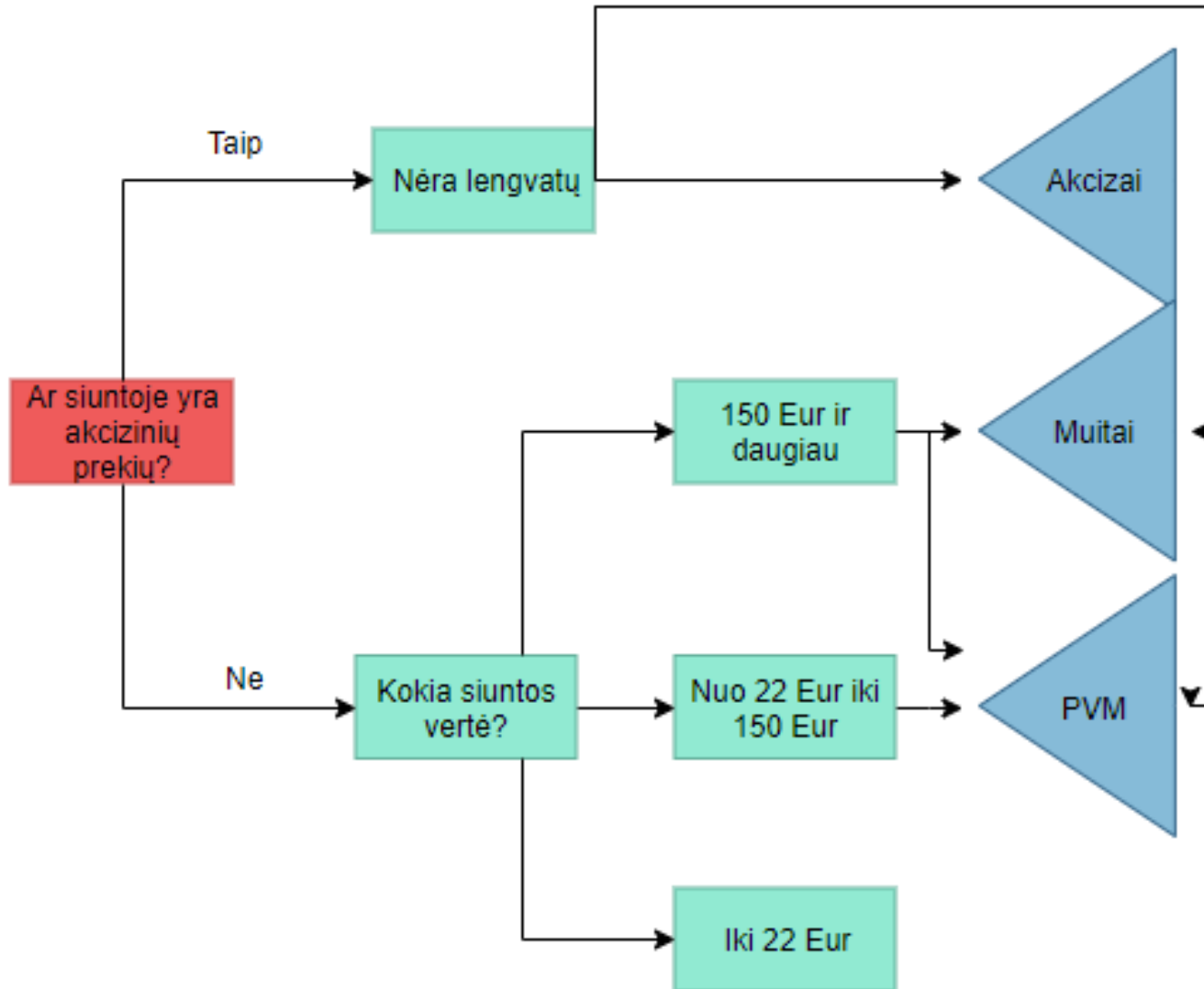
- Tikslas - nustatyti elektroninės prekybos būdu Lietuvos vartotojų įsigyjamų prekių iš trečiųjų šalių mastą ir vertę bei įvertinti poveikį Lietuvos mažmeninės prekybos sektoriui ir valstybės biudžeto pajamoms.
- Elektroninės prekybos sandoriai dažniausiai skirstomi į sandarius tarp: **Objektas**

Įmonių
(business to
business,
B2B)

Įmonių ir
vartotojų
(business to
consumer, B2C)

Elektroninės prekybos apmokestinimas ir mokestinės lengvatos

Akcizai – taikomi akcizinėms prekėms nepriklausomai nuo jų vertės. Tačiau akcizines prekes vartotojai iš trečiųjų šalių perka retai.

Muitai – populiariausių prekių muitai svyruoja nuo 0 proc. iki 22 proc.

Importo PVM – visoms prekėms 21 proc., išskyrus knygomis (9 proc.).

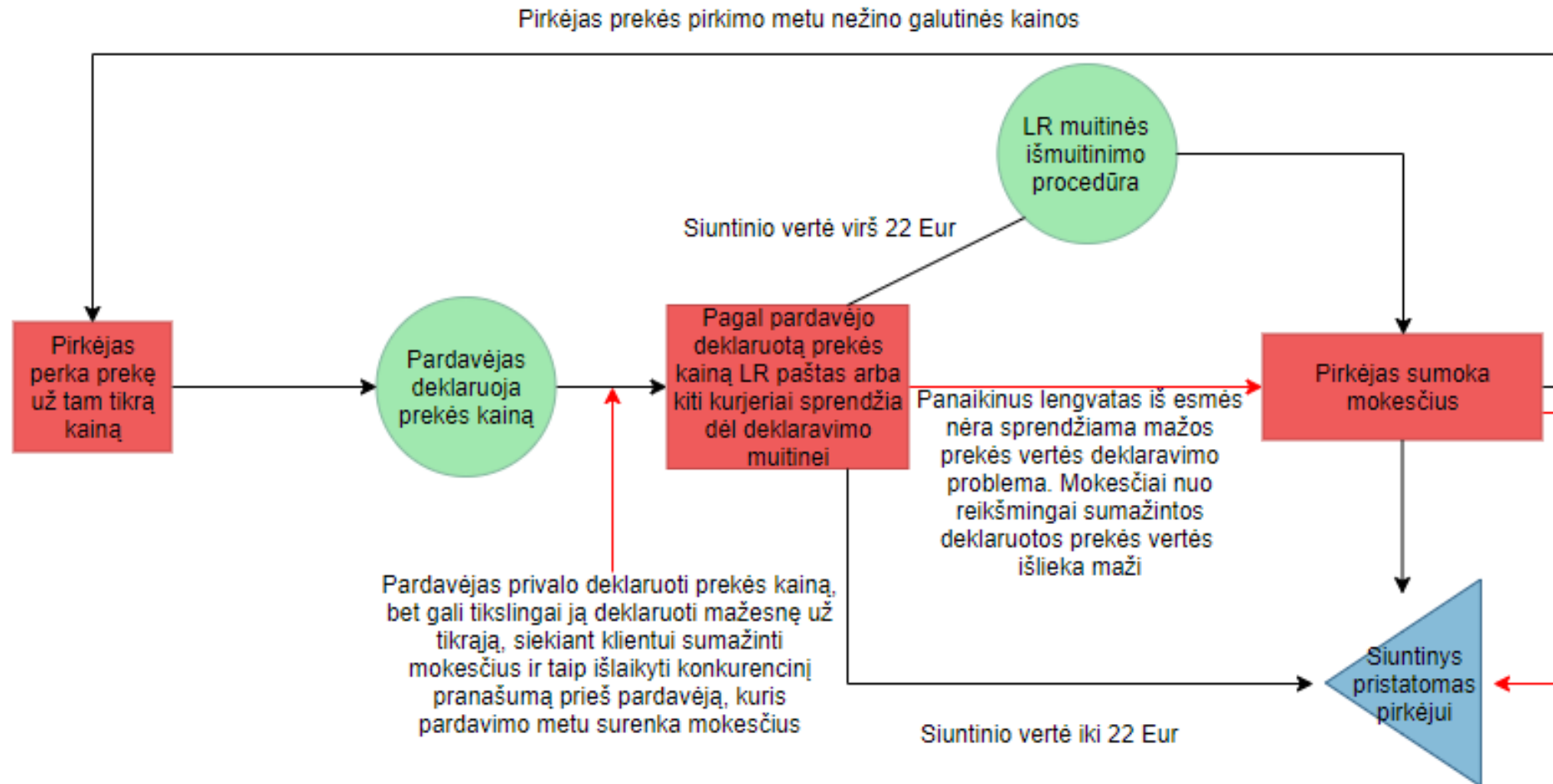
Elektroninės prekybos problematika

- Verslai tiek legaliais (tikslinga kainodara), tiek nelegaliais būdais (siuntimo metu deklaruojant mažesnę prekės vertę nei ji yra iš tikrųjų) bando pasinaudoti sukurtoomis lengvatomis.
- Esamos lengvatos mažina valstybės biudžeto pajamas bei - svarbiausia - sukuria nevienodas konkurencines sąlygas tarp šalyse įsikūrusių ir neįsikūrusių verslų, nes importuojamos prekės (kitaip nei perkamos iš vietinių verslų) nėra apmokestinamos pridėtinės vertės mokesčiu, t. y. vien dėl to kaina skiriasi bent 21 proc. (EPBO, 2014; EK, 2017). Internetinė prekyba skatina konkurenciją ir yra vertintina teigiamai, tačiau dabartinė administravimo sistema lemia nevienodas mokestines sąlygas, kurios iškraipo konkurenciją ir natūralią rinkos pusiausvyrą.
- Nevienodos konkurencinės sąlygos atsiranda ir dėl nevienodo atliekų mokesčių mokėjimo. Lietuvos įmonės importuojančios tam tikas prekes iš trečiųjų šalių turi mokėti atliekų mokesčius, o pardavėjai iš trečiųjų šalių internetu parduodantys prekes tiesiogiai vartotojams šių mokesčių nemoka.
- Mokestinis iššūkis – importuojamos mažos vertės siuntos, kurios dėl santykinai neproporcingai didelių administravimo sąnaudų pagal daugelio šalių įstatymus nėra apmokestinamos.

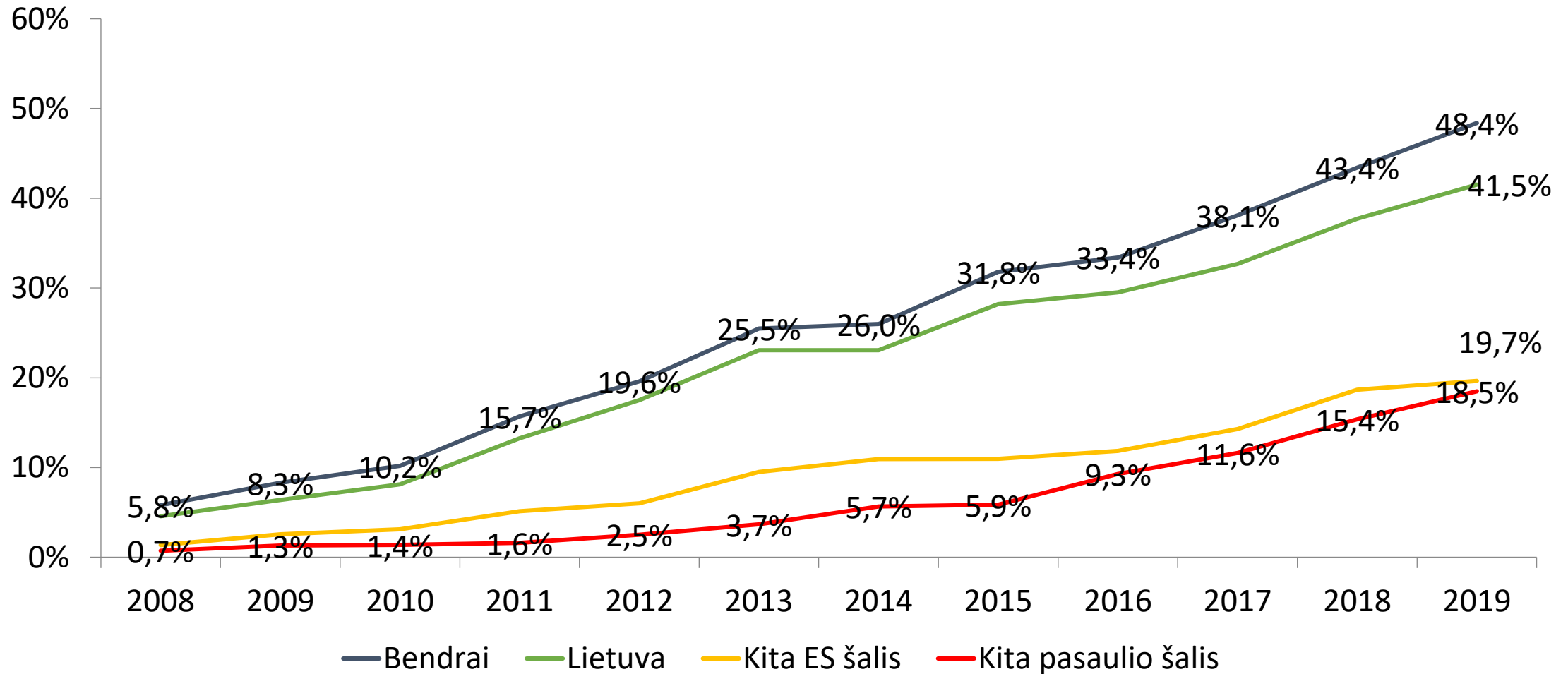
Elektroninės prekybos problematika (2)

- Skirtingas apmokestinimo lygis sukuria paskatas šalyse įsikūrusius verslus perkelti į kitą šalį, siekiant pasinaudoti PVM lengvata. Tai turi neigiamą poveikį užimtumo lygiui šalyje ir papildomai neigiamai veikia biudžeto pajamas iš kitų (tiesioginių) mokesčių (EPBO, 2014).
- Europos Komisija skelbia, kad dėl mokestinių lengvatų (PVM ir muitų) bei neteisingo deklaravimo į valstybių narių biudžetus nesurenkama apie 7 mlrd. Eur per metus. Tačiau ši suma tikėtina įvertinta konservatyviai.
- Jungtinės Karalystės muitinė skaičiuoja, kad vien Jungtinėje Karalystėje ši suma siekia 1,9 mlrd. Eur per metus (HM Revenue and Customs, 2017).
- Austrija apskaičiavo, kad bendras PVM nuostolių dydis, kuris jos teritorijoje susidarė dėl mokestinių lengvatų 2010–2015 m., siekia 860 milijonų eurų (Europos audito rūmai, 2019).

Lengvatų panaikinimas neišsprendžia neteisingo apmokestinimo problemos

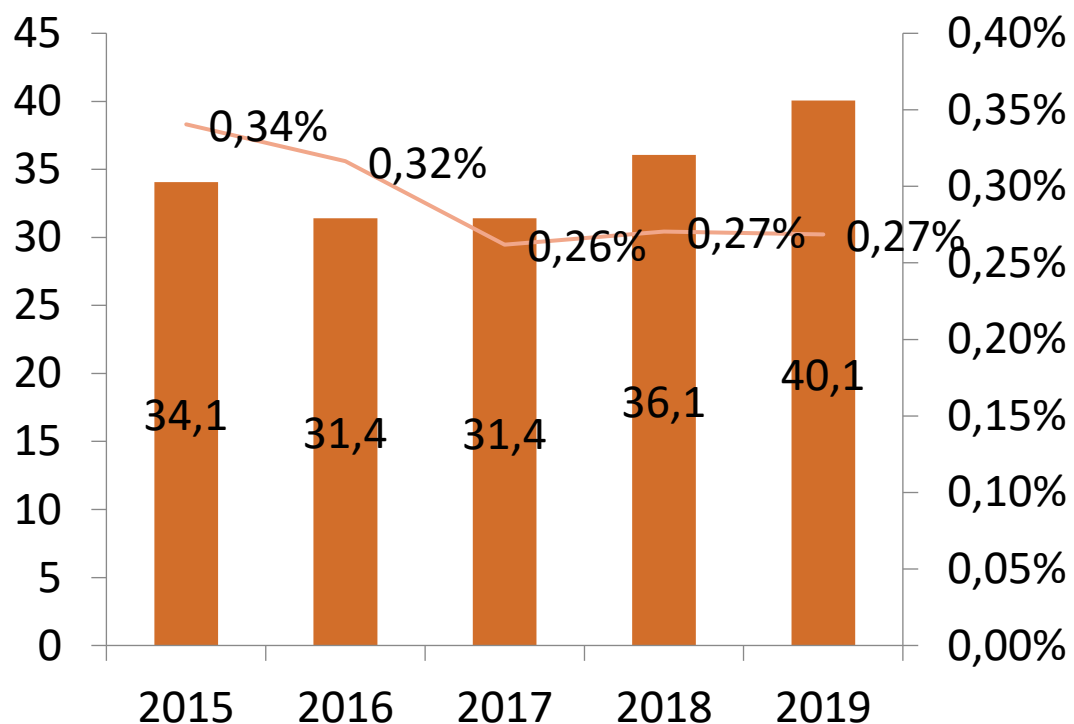

Asmenys perkantys internetu iš viso ir pagal užsakymo šalį

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

LR muitinė apmokestina tik labai mažą dalį siuntų

■ Apmokestintos siuntos, kurių vertė nuo 22 Eur iki 1000 Eur, tūkst. vnt

— Apmokestintų siuntų, nuo visų siuntų, dalis,

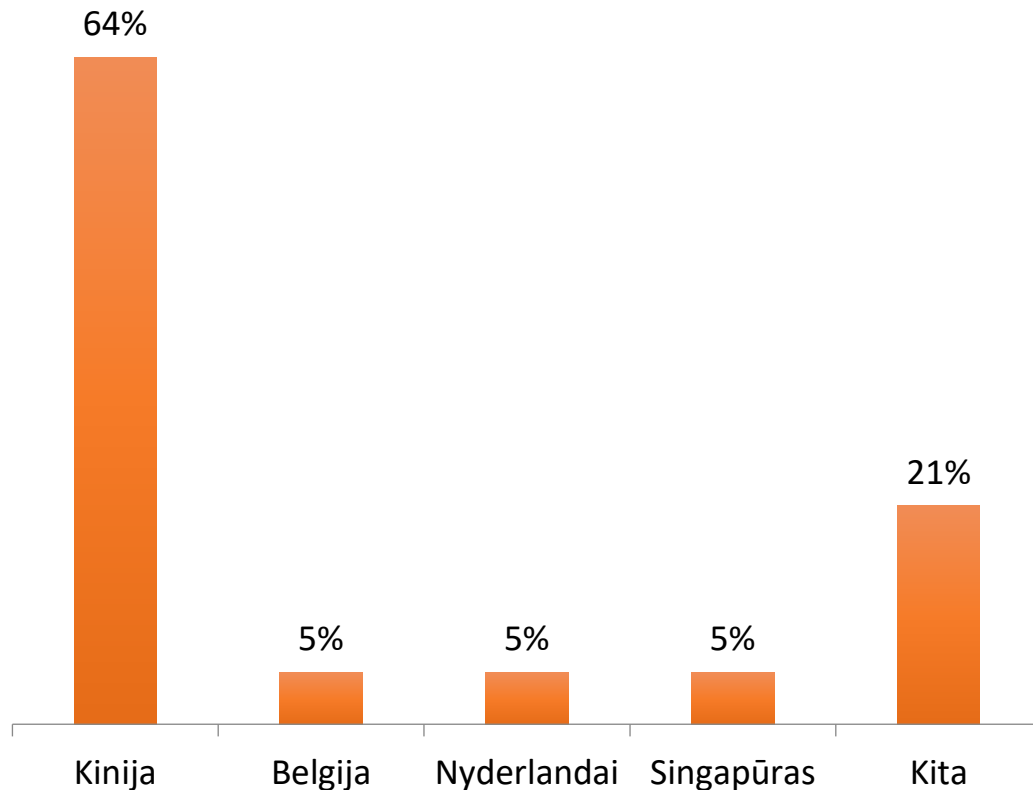
Šaltinis: apskaičiuota ESTEP pagal LR muitinės ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

- Tik 3 siuntos iš 1000 yra apmokestinamos LR muitinės ir ši dalis pastaraisiais metais mažėja.
- Už siuntų, kurios turi būti apmokestinamos pateikimą LR muitinei yra atsakingos siuntų tarnybos, t. y. Lietuvos paštas ir kiti kurjeriai.

Lietuvos paštas ir kitos siuntų tarnybos

Lietuvos pašto gaunamos siuntos pagal siuntėjo šalį, 2019 m.

Šaltinis: Lietuvos pašto duomenys

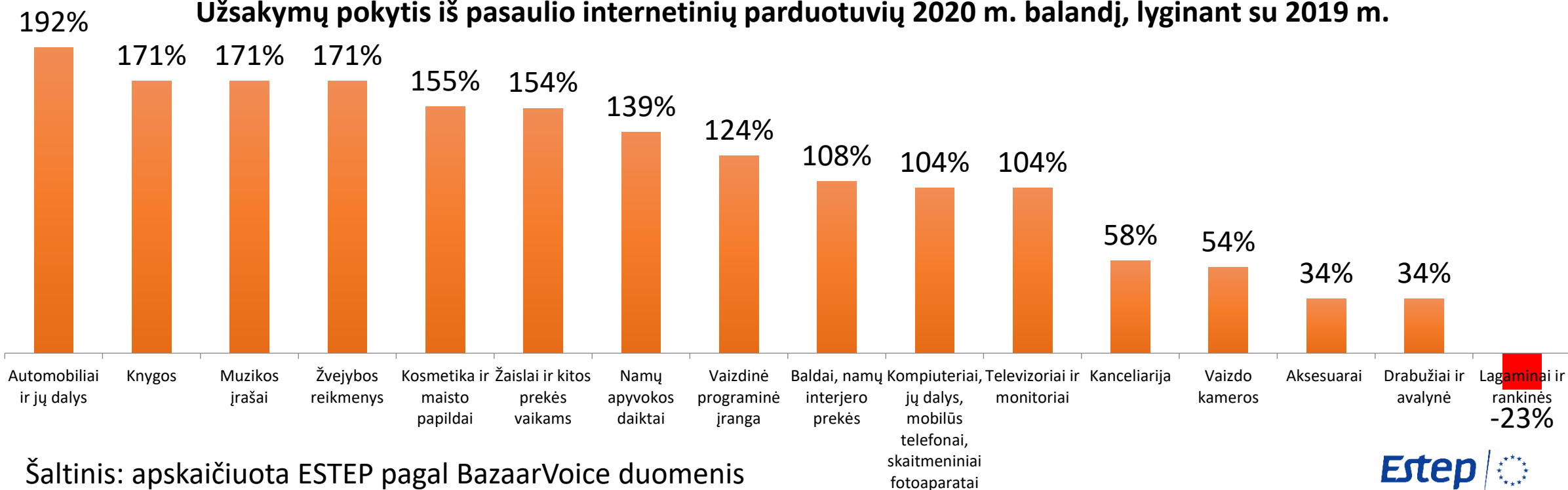
- Kitose šalyse atlikti tyrimai rodo, kad kurjerių tarnybos tikslingiau muitinėms pateikia siuntas, kurios turi būti apmokestintos, lyginant su pašto operatoriais. Tai gali būti susiję su tuo, kad per pašto operatorius siunčiami žymiai mažesnės vertės siuntiniai.
- Tik 35 proc. siuntinių, kurių vertė viršija 22 Eur yra apmokestinami PVM mokesčiu per pašto operatorius, kai kitos kurjerių tarnybos apmokestina 98 proc. siuntinių (Copenhagen Economics, 2016).

Elektroninė prekyba COVID-19 laikotarpiu

2020 m. balandžio mėnesį dauguma valstybių buvo paskelbusios griežtą karantiną, todėl fizinės prekių parduotuvės neveikė ir tai paskatino prekes pirkti internetu. Tačiau tikėtina, kad augimas sulėtės po fizinių parduotuvių atidarymo.

Reprezentatyvios apklausos atliktos Prancūzijoje, Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje atskleidė, kad apie 60 proc. gyventojų teigia, kad po COVID-19 viruso jų el. prekybos naudojimo išliks tokios pačios. **Atsižvelgiant į tai, šie augimo įverčiai buvo sumažinti 40 proc., prognozuojant visų 2020 m. el. prekybos apyvartą.**

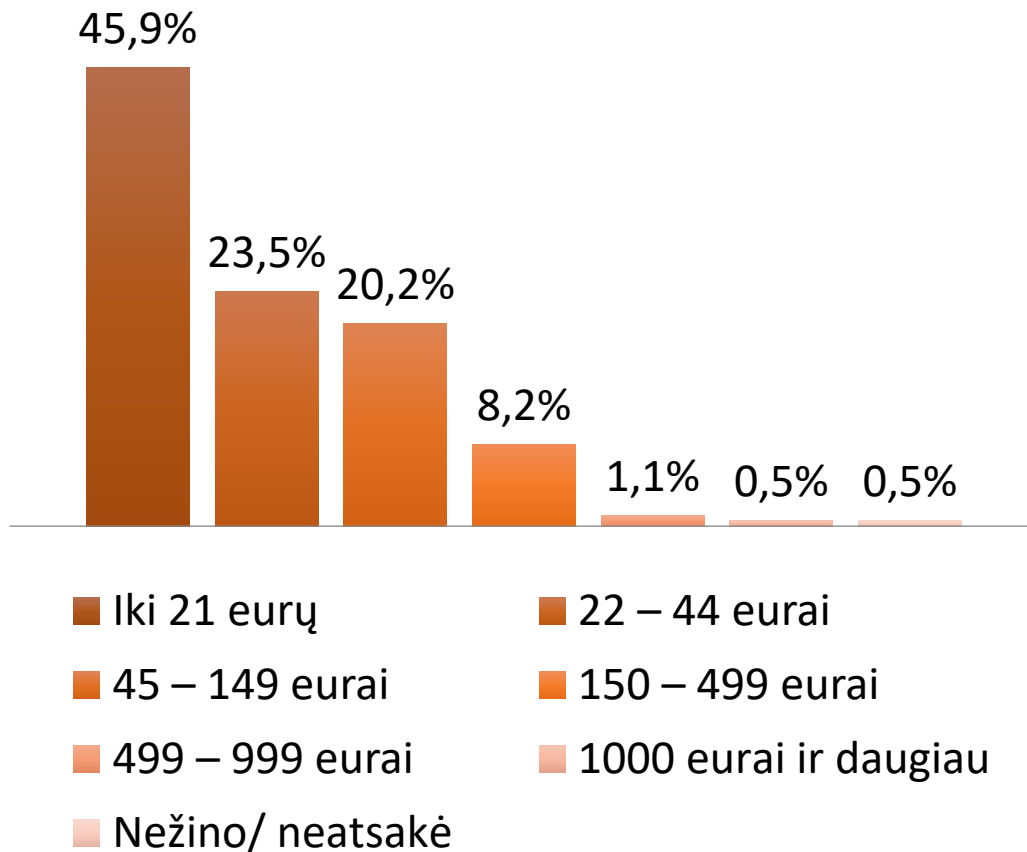
Užsakymų pokytis iš pasaulio internetinių parduotuvių 2020 m. balandį, lyginant su 2019 m.

Šaltinis: apskaičiuota ESTEP pagal BazaarVoice duomenis

Gyventojų išlaidos internetu užsakytomis prekėmis iš trečiųjų šalių

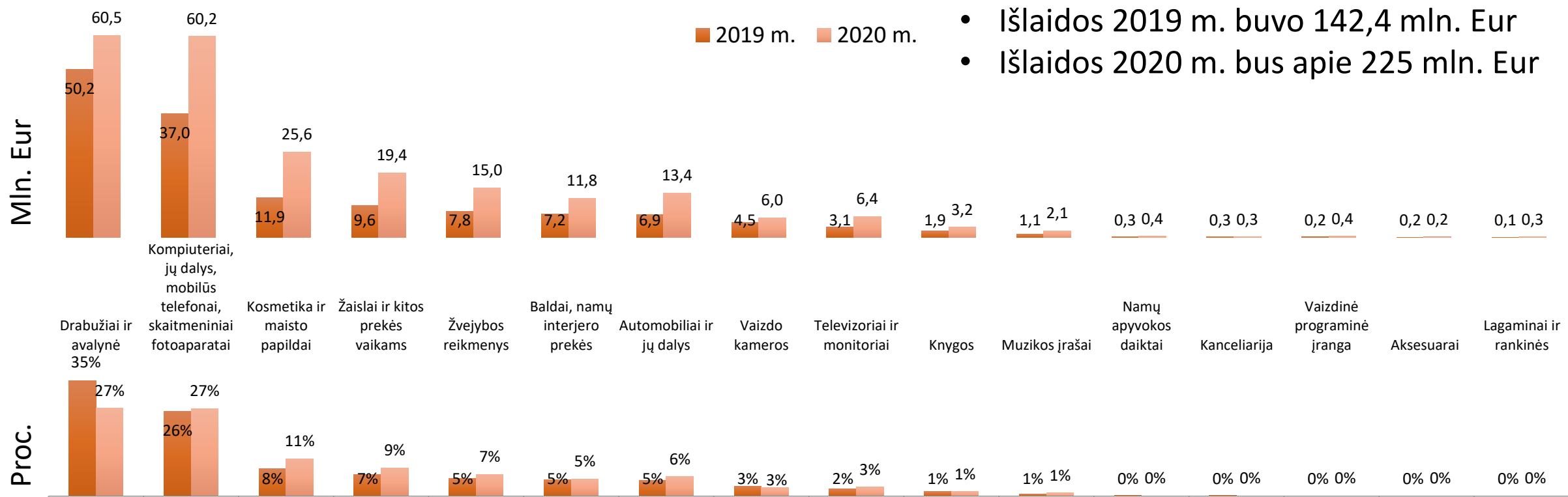
Pirkinių krepšeliai, 2019 m.

Šaltinis: ESTEP duomenys

- Gyventojų pirkusių internetu iš trečiųjų šalių skaičius – 479 351 (16,1 proc. gyventojų).
- Išlaidos – **142,4 mln. Eur**, t. y. 36,8 proc. visų išlaidų internetu. Vadovaujantis prognozėmis, **2020 m. ši apyvarta bus apie 225 mln. Eur**
- Vidutinis krepšelis – **67,9 Eur** (apklausos duomenimis):
  - *Muitinės patikrintų prekių vidutinis krepšelis – 121 Eur (LR muitinės duomenimis).*
- Vidutinės asmens išlaidos per metus – 297 Eur.

Gyventojų išlaidos iš trečiųjų šalių internetu pirktoms prekėms pagal kategoriją

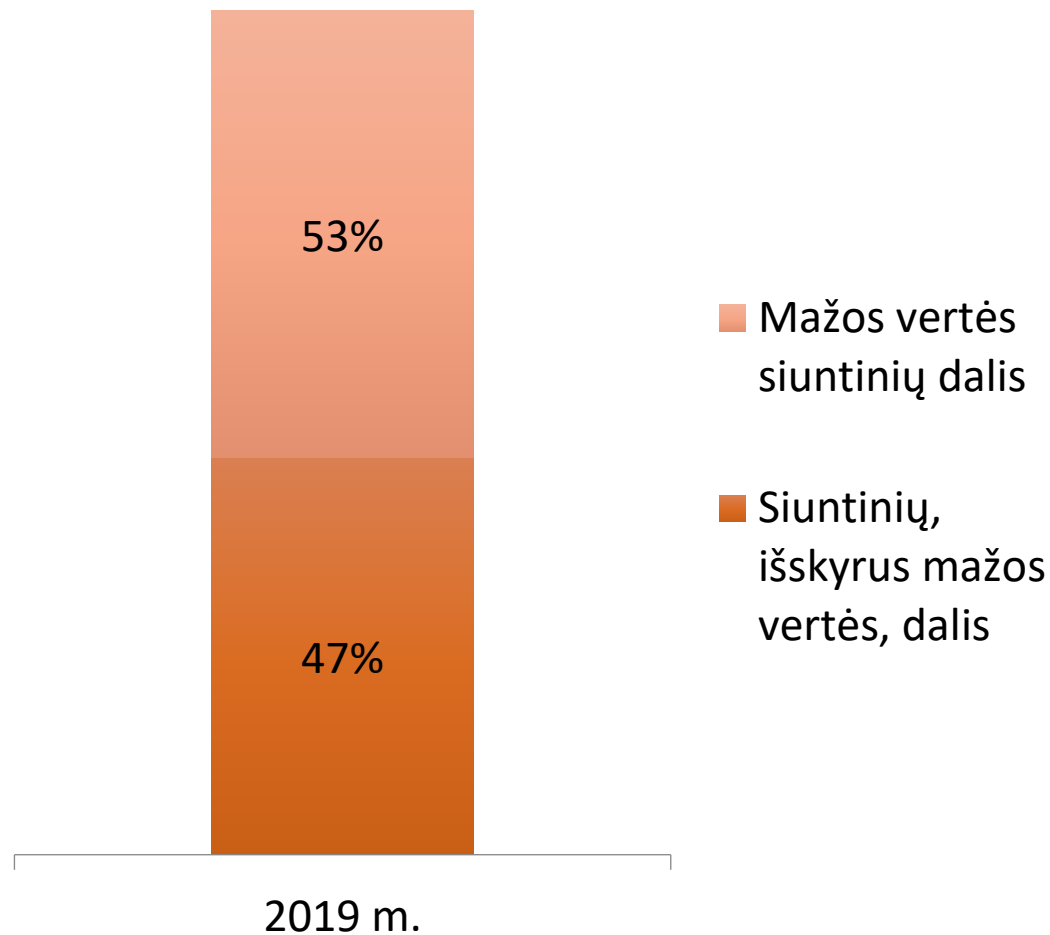

- Išlaidos 2019 m. buvo 142,4 mln. Eur
- Išlaidos 2020 m. bus apie 225 mln. Eur

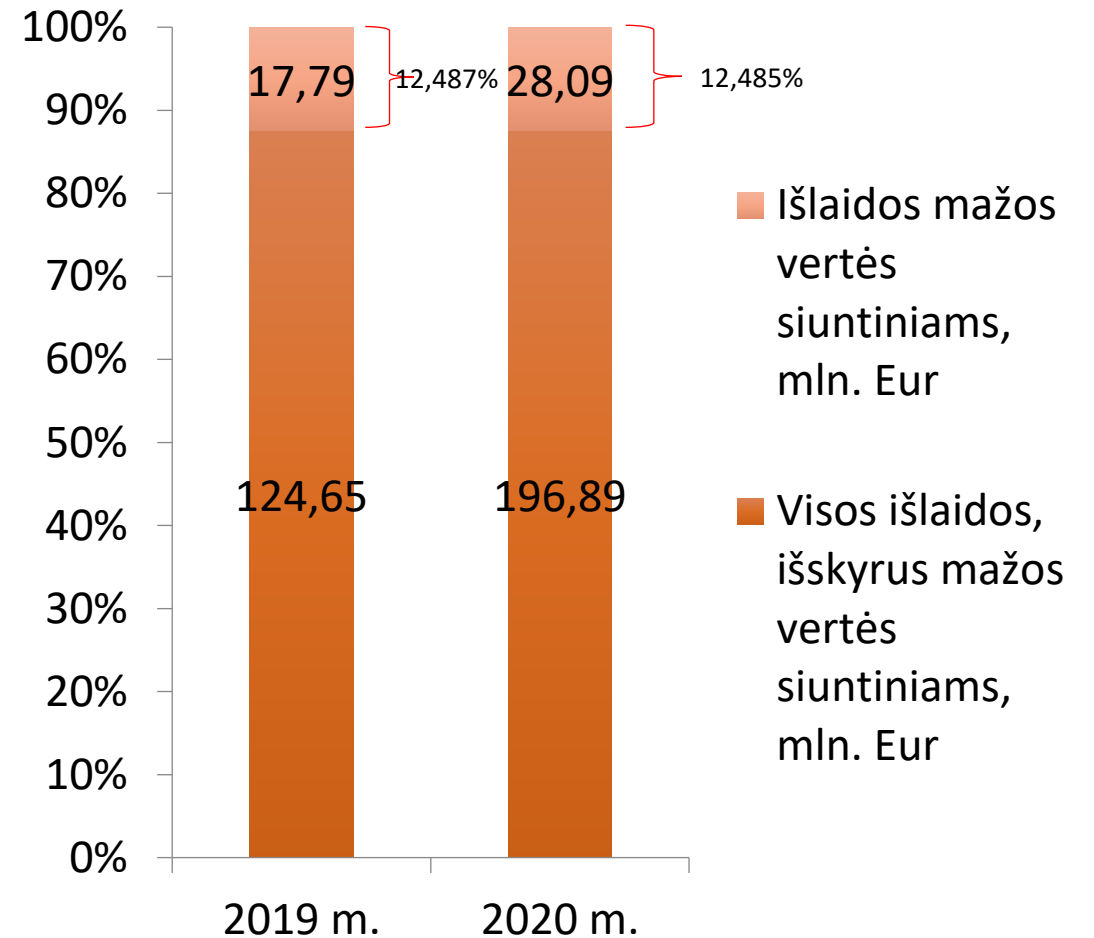
Poveikis Lietuvos mažmeninės prekybos sektoriui

- 2018 m. Lietuvos mažmeninės prekybos apyvarta buvo 11,7 mlrd. Eur per metus, o darbuotojų skaičius – 129 tūkst., taigi vienas darbuotojas dirbo su 90 tūkst. apyvarta per metus.
- 2019 m. dėl el. prekybos iš trečiųjų šalių Lietuvos mažmeninės prekybos sektorius negavo 142 mln. Eur per metus, tai sudaro apie 1 proc. visos Lietuvos mažmeninės prekybos apyvartos
- Jeigu visa el. prekybos apyvarta iš trečiųjų šalių 2019 m. būtų perkelta į Lietuvą, Lietuvos mažmeninės prekybos sektorius būtų įdarbinęs papildomai apie 1574 darbuotojų.
- Suvienodinus konkurencines sąlygas tarp Lietuvos mažmeninės prekybos verslo ir trečiųjų šalių verslo, Lietuvos mažmeninės prekybos apyvarta padidėtų dalimi šios sumos, nes padidėtų pardavimai tik tų prekių, kurios iš trečiųjų šalių yra pigesnės arba beveik pigesnės dėl nevienodų mokesčių sąlygų. Tikėtina, kad išsprendus administravimo sistemos trūkumus ir panaikinus mokesčių lengvatas į Lietuvą grįžtų bent pusė el. prekybos iš trečiųjų šalių apyvartos, o tai leistų sukurti bent 750 papildomų darbo vietų. Darant prielaidą, kad pavyktų susigrąžinti ne pusę, o 90 proc. apyvartos, tai leistų sukurti apie 1400 vietų.
- Dėl sparčiai augančių el. prekybos apimčių, 2020 m. konkurencinių sąlygų sulyginimas, darant prielaidą, kad pavyktų susigrąžinti pusę apyvartos, leistų Lietuvos mažmeninės prekybos sektoriui įdarbinti apie 1250 asmenų. O darant prielaidą, kad pavyktų susigrąžinti 90 proc. apyvartos – 2250. Bet kuriuo atveju pagal dabartines tendencijas šios problemos mastai ateityje tik augs.
- Nevienodos konkurencinės sąlygos netiesiogiai veikia savivaldybių ir kitų fondų biudžetus, nes dėl mažesnės Lietuvos mažmeninės prekybos apyvartos yra įdarbinama mažiau asmenų ir atitinkamai surenkama mažiau tiesioginių mokesčių. Šis poveikis šio tyrimo metu kiekybiškai įvertintas nebuvo.

Mažų siuntų problemos mastas

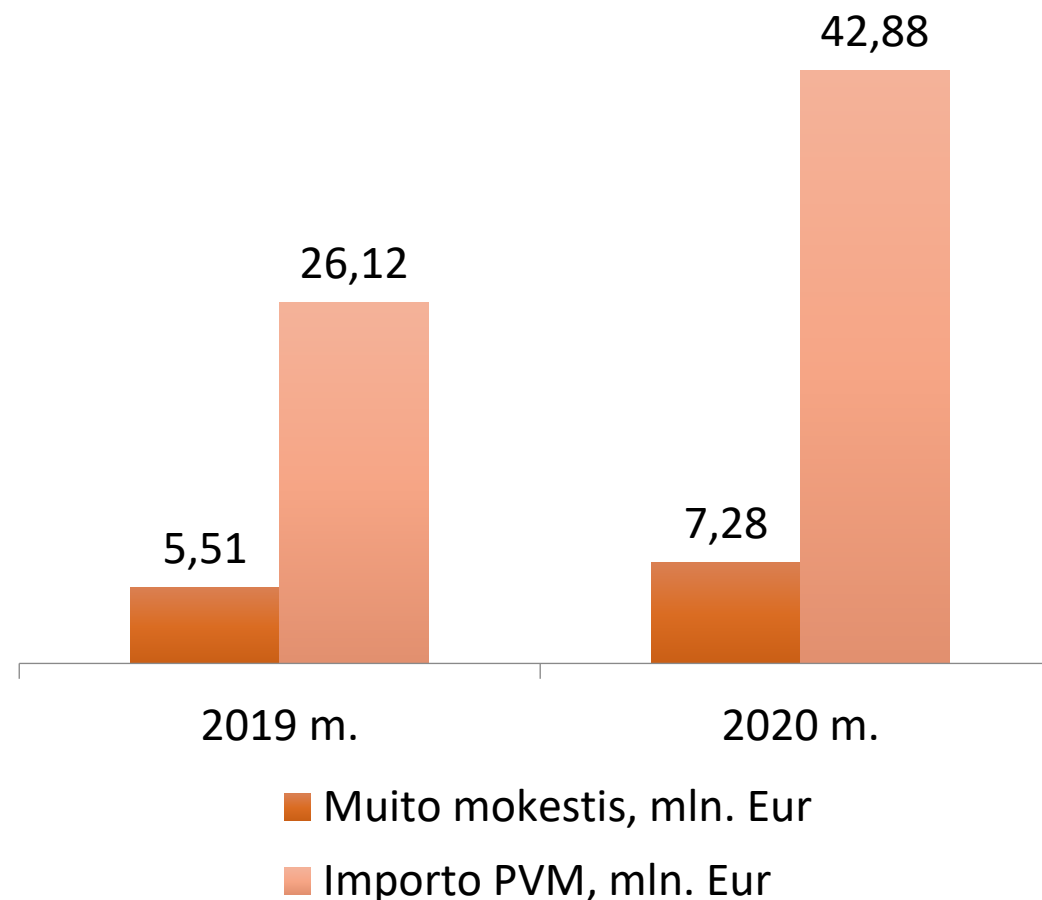
Šaltinis: ESTEP duomenys

Šaltinis: ESTEP duomenys

Valstybės biudžeto netekimai

- Atotrūkis tarp realaus elektroninės prekybos apmokestinimo ir mokėtinos mokesčių sumos, įvertinus el. prekybos mastus mikro lygiu, atspindi valstybės biudžeto netekimus dėl administravimo sistemos trūkumų.
- 2020 m. prognozės padarytos remiantis prielaida, kad santykinė LR muitinės surenkamų mokesčių dalis išliks nepakitusi.
- **Papildomai valstybės biudžeto netekimai dėl taikomų mokesčių lengvatų 2019 m. siekė 8,3 mln. Eur**, iš jų 4,6 mln. Eur dėl maito lengvatos ir 3,7 mln. Eur dėl PVM lengvatos. Pastaroji problema bus dar mažiau aktuali, kai bus panaikinta PVM lengvata nuo 2021 m.

Šaltinis: ESTEP duomenys

Išvados ir rekomendacijos

Išvados

- Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2019 m. apie 48 proc. Lietuvos gyventojų pirkė internetu, o apie 19 proc. iš trečiųjų šalių. Gyventojų dalis, kuri perka internetu nuo 2012 m. auga po 3,92 proc. p. per metus.
- Elektroninės prekybos iš trečiųjų šalių apyvarta Lietuvoje 2019 m. siekė 142 mln. Eur, iš jų apie 18 mln. Eur sudarė mažos vertės siuntos.
- Elektroninės prekybos iš trečiųjų šalių apyvarta sudaro apie 1 proc. visos Lietuvos mažmeninės prekybos.
- Šiuo metu tik 3 iš 1000 siuntų yra apmokestinamos.
- 2019 m. valstybės biudžeto netekimai Lietuvoje dėl nepakankamai gerai veikiančios siuntų apmokestinimo sistemos siekė 31,6 mln. Eur. Papildomai dėl galiojančių lengvatų 8,3 mln. Eur.
- Prognozuojama, kad dėl COVID-19 krizės ir toliau besikeičiančių vartotojų internetu pirkimo įpročių, 2020 m. el. prekybos apyvarta bei pirkėjų bazė augs greičiau nei augo pastaraisiais metais, o tai reikšmingai padidins esamos problemos mastą. Valstybės biudžeto netekimai 2020 m. išaugs iki 50 mln. Eur per metus.

Rekomendacijos

- Išnaudojant šio tyrimo metodiką, periodiškai skaičiuoti PVM ir muitų atotrūkį tarp sumokėtų mokesčių ir mokėtinų mokesčių sumų elektroninės prekybos iš trečiųjų šalių srityje.
- Turi būti ištirta galimybė LR muitinei turėti prieigą prie visų Lietuvos pašto ir kitų kurjerių gaunamų siuntų pagrindinės informacijos, siekiant sudaryti galimybės vertinti siuntų rizikos profilius pagal įvairius rizikos požymius. Rizikos požymiai galėtų būti nustatyti remiantis LR muitinės patirtimi, akademiniais tyrimais ir kitais šaltiniais.
  - Rizikos požymiai galėtų būti šie: gavėjas, gavėjo adresas, siuntėjas, siuntėjo adresas, siuntos skubumas, šalis, siuntos vertė, svoris, siuntimo dažnis ir pan.
- Turi būti ištirta galimybė LR muitinei sukurti automatizuotą siuntų rizikos vertinimo modelį, kuris pagal siuntų rizikos požymius nustatytų tikrintinas siuntas iš viso siuntų srauto. Įdiegta sistema galėtų automatiškai tikrinti visų siuntų deklaruotą vertę su anksčiau siuntų analogiškų prekių deklaruota verte ir esant didesniems nuokrypiams pažymėti tai, kaip riziką.
- Alternatyva automatizuotam įrankiui - LR muitinei nustatyti strateginį veiklos rodiklį per metus ištirti tam tikrą dalį visų į Lietuvą siunčiamų siuntų.
- Lietuvos gyventojų informavimo kampanija apie esamos problemos mastą ir poveikį valstybės finansams.

www.estep.it

Dèl detalesnès informacijas galite kreiptis el. paštu t.budreika@estep.it